

Задорожний М. З.,
аспірант кафедри обліку і оподаткування
Західноукраїнський національний університет
Науковий керівник – д.е.н., професор Муравський В.В.

ІНТЕГРАЦІЙНІ ВЛАСТИВОСТІ ОЦІНКИ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

В обліковій теорії однією з фундаментальних методичних концепцій є оцінка. З позиції класичного розуміння у бухгалтерському обліку завдання оцінки полягає у наданні обліковим об'єктам грошового виміру. Облікові показники, що не приведені до єдиних грошових вимірників, не можуть відображатися у загальнодоступній фінансовій звітності. Облікові фахівці надають грошову оцінку фінансово-господарській діяльності підприємства в усіх її аспектах.

Особливим об'єктом, що підлягає оцінці, є необоротні активи підприємства. Враховуючи значний період використання, щодо необоротних активів можна застосовувати різні оцінювальні методики. Проте, виникають труднощі у дефініційному визнанні необоротних активів, оскільки у національних положеннях бухгалтерського обліку такими обліковими об'єктами є усі активи, що не можуть бути оборотними. Водночас, основним критерієм ідентифікації оборотних активів є корисний термін їх використання, що є меншим одного операційного циклу чи календарного року.

Таке протиставлення дефініцій у нормативно-правових документах створює колізію в обліковому визнанні та оцінці іншої групи необоротних активів, які утримуються для реалізації чи інших напрямків вибуття. Назва облікового (звітного) показника «Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття» дисонує з визначенням необоротних та оборотних активів. Для забезпечення відповідності критеріям визнання необоротних активів, термін очікуваного корисного використання яких становить більше одного

операційного циклу чи календарного року, але плануються до оперативної реалізації, більш оптимальним є використання терміну «непоточні активи, утримувані для продажу». Наведена термінологічна практика з визнання та оцінки необоротних активів також відповідає міжнародним обліковим положенням (Міжнародному стандарту фінансової звітності 5 (МСФЗ 5) «Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність»).

За допомогою оцінювальних методів відбувається інтегрована обробка інформації у напрямку узагальнення облікових відомостей. Тому оцінка виконує роль посередника між процесами документування та звітування в бухгалтерському обліку. Посередницька місія оцінки також спрямована на поєднання працівників підприємства у функціональні команди. Персонал об'єднується навколо облікової оцінки задля встановлення вартості чи перевірки її актуальності у різних соціально-економічних ситуаціях. Обліково-управлінські фахівці використовують оцінку як елемент професійної діяльності.

Донедавна в облікових нормативних документах та практиці робився акцент на первісну (історичну) собівартість, яка полягає в пріоритетному використанні вартості необоротного активу, що була актуальна на момент його отримання. Проте, оперування застарілими обліковими даними не відповідає принципу інноваційності у використанні інформаційних технологій, які значно прискорили обчислювальні процеси. Також перманентність та швидкоплинність змін в цифровій економіці дискредитували корисність історичної оцінки необоротних активів. Сьогодні обліковим фахівцям доступний значний перелік методів визначення фактичної (актуальної) вартості. Актуалізація облікової оцінки трансформувала бухгалтерський облік в дієвий механізм генерування інформації як реакцію на зміни у фінансово-господарській діяльності підприємства. Використання різних методів оцінки (особливо ринкової, справедливої, прогнозованої (дисконтованої) тощо) значно розширило інструментарій управлінського обліку. Як наслідок, у сучасній обліковій теорії оцінка стає інтегратором фінансового та управлінського обліку необоротних

активів. Проте, у такому випадку оцінка стає носієм значної суб'єктивності у процесі виконання посадовими особами своїх функціональних повноважень.

Через значну варіативність методів оцінки в облікового фахівця наявний механізм маніпулювання обліковими даними задля коригування облікових показників. Вибір певного оцінювального методу веде до викривлення облікових даних про необоротні активи. З метою зменшення суб'єктивного та зумисного впливу на звітні показники необхідне регламентація методів оцінки в обліковій політиці. Іншими словами, від обліково-управлінського персоналу підприємства вимагається вказування у наказі про облікову політику чітких методів оцінки для кожного виду необоротних активів. Заборона частих змін облікових регламентів спрямована на зменшення маніпулятивного впливу на облікові показники. Посередницька роль оцінки також проявляється у встановленні взаємозв'язку фундаментальних принципів обліку, таких як «превалювання сутності над формою» та «нарахування» з принципом «єдиний грошовий вимірник». Приведення до грошового вимірника визнається єдиним способом забезпечення порівнюваності активів і пасивів підприємства. Порівнювати у грошовому вимірі можна облікові показники різних підприємств, що є основою визначення більш ефективних напрямків чи сфер господарської діяльності. Для цього необхідно, щоб порівнювані підприємства дотримувалися схожих принципів та методів облікової оцінки.

Отже, необоротні активи підприємства є специфічними обліковими об'єктами, до яких можуть застосовуватися різні методи оцінки. Облікова оцінка необоротних активів наділена інтегруючими властивостями у сфері принципів, функцій, методів та видів обліку.

Література

1. Міжнародний стандарт фінансової звітності 5 (МСФЗ 5) «Непоточні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_023#Text.